

In slednjič je objavljen v knjigi zanimiv poskus funkcijskega vrednotenja alpskega sveta na primeru doline Koritnice (k.o. Log pod Mangartom), ki so ga prispevali D. Plut, A. Gosar in M. Klemenčič. Pisci ugotavljajo, da so naravne danosti izredno ugodne za rast trav. Funkcijo kmetijstva pa je treba vrednotiti tako z vidika proizvodnje kakor tudi z vidika vzdrževalca kulturne pokrajine.

Knjiga Zgornje Posočje ni zajetna le na zunaj, temveč po vsebini objavljenih prispevkov. V njej se zrcali množica tehtnih prispevkov, ki prikazujejo »tradicionalna« in nova področja geografskih usmeritev in raziskav. Tudi to je dokaz, da naša veda ne stagnira, temveč išče in si utira nova pota. Pohvaliti moramo tudi slikovno in kartografsko opremo zbornika. V njem je objavljenih 30 fotografij, ki so jih prispevali A. Berginc, J. Kunaver, F. Lovrenčak, M. Orožen-Adamič in I. Gams. Besedilo posameznih prispevkov dopolnjuje in ponazarja 25 celostranskih skic in kartogramov ter 13 strani diagramov, ki jih je izrisal C. Vojvoda. Skrb za celotno opremo zbornika »Zgornje Posočje« je prevzela M. Kunaverjeva.

Milan Natek

Etnologija in sodobna slovenska družba. Izdala in založila Slovensko etnološko društvo in Posavski muzej v Brežicah. Uredila in opremila Janez Bogataj in Mitja Guštin. Brežice, 1978, 124 strani.

Tudi današnja slovenska etnologija si čedalje vidneje utira nova pota svojemu celotnemu raziskovalnemu delu. Viden razkorak med nekdanjim in današnjim pojmovanjem etnologije je nastal z novo opredelitvijo predmeta njenega proučevanja. Po novejšem pojmovanju je namreč etnologija specializirana historiografska disciplina, katere poglobljeni predmet je proučevanje načina življenja tistih lokalnih, socialnih in drugih skupnosti (in ne samo kmečkih kot je večinoma prevladovalo doslej), ki so značilne za to ali drugo etnično skupino v posameznih razdobjih. Spričo dejstva, da imata tako sodobna geografija in etnologija prenekatera skupna stičišča, vsaka v okviru svojega lastnega predmeta proučevanja (npr. naselja, razvoj proizvodnih usmeritev, socialna in zaposlitvena struktura prebivalstva itd.), smo dolžni spremljati vsaj tiste temeljne programske usmeritve, ki se dotikajo vsebinskih razrešitev raziskovalnega dela. Rezultat novih, poglobljenih in razširjenih, s sodobnimi metodološkimi pristopi spoznanih in kritično ovrednotenih pojavov in njihovih razvojnih teženj, so zbrani v knjižici Etnologija in sodobna slovenska družba.

V publikaciji je objavljenih 21 referatov, ki se dotikajo skoraj vseh poglobljenih etnoloških problemov današnjega časa. Prispevki sestavljajo namreč osnovno gradivo, ki je bilo predloženo v razpravo udeležencem 3. posvetovanja slovenskega etnološkega društva, in sicer 7. in 8. junija 1978 v prostorih Posavskega muzeja v Brežicah. Da bi mogla današnja etnologija kar najbolj verodostojno prikazati (tudi) način življenja Slovencev v 20. stoletju in ob tem orisati vlogo in pomen posameznih socialnih slojev ali skupin, obenem pa tudi tvorno sodelovati pri reševanju različnih problemov v sodobnem življenju (npr. v urbanizmu, turizmu, družbenem planiranju), je pogumno pristopila h kritičnemu ovrednotenju svojega dosedanjega dela. Izraz takih hotenj in delovnih usmeritev, ki so utemeljene z novimi metodološkimi pristopi k proučevanju posameznih pojavov, se kažejo tudi v sestavi in izdaji vprašalnic Etnološke topografije slovenskega etničnega ozemlja.

Naj mi bo dovoljeno, da pri predstavitvi knjige »Etnologija in sodobna slovenska družba« omenim le tiste prispevke, ki utegnejo zanimati širši krog geografov. Med njimi vzbujata posebno pozornost »Etnologija in sodobna slovenska družba« (M. Ravnik) in »Je naša metodološka usmerjenost ustrezna?« Prvi prispevek kritično presoja današnjo vlogo in pomen etnologije, njeno zavzetost in sploh njeno neprisotnost pri opredeljevanju, osvetljevanju in strokovnem reševanju prenekaterih problemov današnjega časa. Izredno zanimiv je tudi drugi prispevek, ki ga je napisal S. Kremenšek. V njem so razčlenjeni osnovni koncepti, ki so usmerjali dosedanje raziskovalno dejavnost slovenskih etnologov (npr. načela prosvetljenstva, romantični koncept, v ok-

viru katerega ima vidno vlogo mitološka šola, pa zopet realizem in pozitivizem itd.). Avtor zatrjuje, da je pozitivizem še vedno prevladujoča usmeritev v slovenski etnologiji (str. 47). Zavzema se za to, da bi postala etnološka misel bolj kot doslej angažirana v sedanjem življenju in odprta za proučevanje današnje družbene stvarnosti (str. 49). Pri tem je še posebej poudarjeno, da morajo zanimati tudi etnologijo vzroki posameznih pojavov (podobno kot v geografiji), spremljati mora tendenco v razvoju pojavov in ugotavljati njegove nosilce (socialni sloji ali družbene in lokalne skupnosti) posameznih teženj v spremembah obstoječega stanja (str. 49). Tudi v A. Baševem prispevku (Gledališče, film in etnologija) so orisane potrebe po spremembah dosedanjega objekta etnoloških raziskav, ki so povečini še vedno usmerjene v proučevanje starosvetnosti kmečkega življenja, manj pa posegajo v življenje drugih skupin prebivalstva (str. 83).

Sestavek Etnologija kot sestavina načrtovanja prenove urbanega in ruralnega prostora, ki ga je prispeval P. Fister, je izredno zanimiv tudi za geografa. V njem so podana nekatera načela (identiteta in kontinuiteta, humanizacija človeškega okolja), na katerih mora sloneti revitalizacija starih mestnih ali kmečkih naselij. M. Laboda razmišlja v referatu »Etnologija in razvoj« o vključevanju etnologov in izsledkov njihovega raziskovalnega dela v posamezne sestavine družbenega planiranja. J. Sušteršič razpravlja o Etnologiji in turizmu, J. Bogataj pa razčlenjuje odnose med turizmom na vasi (»kmečki turizem«) in sodobno etnologijo. M. Makarovičeva predstavlja zanimiv primer metode neposrednega opazovanja pri proučevanju alkoholizma na podeželju.

Se iz nekaterih drugih prispevkov bi mogli izluščiti zanimive poglede na sodobno slovensko etnološko znanost. Vendar lahko sklenemo z mislijo, da je knjiga »Etnologija in sodobna slovenska družba« zanimiva predstavitev veljavnosti položaja in vloge ene izmed naših družboslovnih ved. Čeprav bo našel kritičnejši presojevalec knjige tudi kvalitete razlike med posameznimi prispevki, pa vendarle sodim, da je njihova vrednost predvsem v tem, da skuša mlajša generacija etnologov kritično prevrednotiti svoje dosedanje delo in utemeljeno nakazati smeri svojemu proučevanju v prihodnje.

M. Natek

J. Maier—A. Gosar: Gemeindetypisierung als Ausdruckform regional differenzierter Struktur- und Prozessmuster in Slowenien: das Beispiel eines faktorenanalytischen Ansatzes. (Tipi občin kot izraz regionalno različnih struktur in procesov v Sloveniji: primer faktorjske analize). Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft in München, 1977, Band 62, str. 10, 2 karti.

Navedena študija je odraz tesnega sodelovanja med gospodarsko-geografskim inštitutom v Münchenu in inštitutom za geografijo univerze v Ljubljani. Cilj raziskave je bil zajeti čim večje število statističnih podatkov po katastrskih občinah in nato s pomočjo faktorjske analize ovrednotiti njihov vpliv na oblikovanje regionalne strukture in regionalnih procesov v Sloveniji. Uporaba faktorjske analize je omogočila, da je bilo v prvi fazi raziskave računalniško obdelanih 70 statističnih spremenljivk, z multikorelativnimi postopki pa se je njihovo število zmanjšalo na 15 variabel. Tipološka opredelitev katastrskih in upravnih občin je bila narejena na osnovi vrednosti prvega faktorja.

Faktorjska analiza je pokazala izrazito prostorsko diferenciacijo Slovenije glede na doseženo stopnjo urbanizacije. Izstopajo področja močnejše navezanosti na zemljo s tradicionalno agrarno strukturo (Brkini, Kozjansko) in gospodarsko aktivne in razvite regije (Ljubljanska kotlina, Maribor, Celje). Izven glavne industrijske osi je gravitacijsko zaledje manjših mest še zelo slabo razvito.

Navedena študija pomeni pomemben prispevek h kompleksnejši obravnavi vzrokov in posledic industrializacije in urbanizacije Slovenije s pomočjo kvantitativnih metod, ki omogočajo hkratno zajetje večjega števila statističnih spremenljivk.

Plut Dušan